धनुषामा माननीय संविधानसभा सदस्य डा.चन्द्रमोहन यादवको निजी वन प्रवर्द्धन अवलोकन

जि.व.का. वारामा सामाजिक परिचालक तयारी कोचिङ तथा परिचालन

जि.व.का. ईलाममा जडिवुटी समेतको विरुवा उत्पादन

पर्सामा प्रवर्द्धन गरिएको निजी वन कार्यक्रम

अन्य कृयाकलापहरु

- स्कूल वन हरियाली कार्यक्रम
- निजी वन विकास तथा दर्ता प्रोत्साहान र प्रचार प्रसार
- निजी क्षेत्र/निजी वन सञ्जालसंग समन्वय गरी जडिवुटि प्रशोधन प्लान्ट स्थापना
- निजी नर्सरी स्थापना गर्न सिचाई, सामाग्रीका लागि अनुदान
- निजी नर्सरी स्थापनाको लागि अनुदान
- निजी नर्सरी वाट विरुवा खरिद
- निजी वन प्रवर्द्धनका लागि प्रचार प्रसार सामाग्री
- जडिवुटी प्रवर्धन कार्यक्रमः तथा जडिवुटी संभाव्यता अध्ययन र कार्ययोजना तयारी
- निजी वन प्रोत्साहान कार्यसंचालन निर्देशिका तयारी
- निजी वनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पुस्तिका तयारी तथा प्रकाशन
- प्रचार प्रसार सामाग्री उत्पादन प्रसारण
- किसानले रुचाएका महत्वपूर्ण प्रजातिको संवर्धन पुस्तिका प्रकाशन तथा वितरण
- तराईको नदी उकास क्षेत्रको पहिचान
- सबै उपक्षेत्रको लागि वन दशक कार्यक्रमको दश वर्षे कार्ययोजना तयारी

नेपाल सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाण्डौ

वन दशक (२०७१-२०८०) कार्यक्रमः

संक्षिप्त जानकारी

"एक घर एक रुख, एक गाउँ एक वन, एक नगर अनेक उद्यान"

वन विभाग

बबरमहल, काठमाण्डौ, २०७२

पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारले आ. व. २०७१/०७२ को बजेट वक्तव्य मार्फत वि.सं.२०७१-२०८० अवधिलाई वन दशक घोषणा गरेको हो । नेपालमा वन क्षेत्रको सेवाबाट टाढा रहेका ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने समुदायको दैनिक जीवनयापनका लागि अत्यावश्यक घाँस, दाउरा, काठ, जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वनपैदावार र वातावरणीय सेवा जस्ता अत्यावश्यक बस्तु एवम् सेवा उपलब्ध गराउने, शहरी क्षेत्रमा हरियाली प्रबर्द्धन गर्ने र युवाहरुलाई वन संरक्षण तथा विकासमा सरिक गराई वन संरक्षण, विकास र सदुपयोगलाई राष्ट्रिय अभियानका रुपमा संचालन गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम शुरु गरिएको हो ।

देशव्यापी रुपमै वृक्षारोपण र वन विकासमा आम नागरिक लगायत विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रलाई उत्प्रेरित तथा परिचालन गरी हरियाली बढाउने उद्देश्यले यो कार्यक्रम परिलक्षित छ । यस कार्यक्रमले देशको कुल भू-भागको कम्तिमा ४० प्रतिशत वनक्षेत्र कायम गर्न थप मद्दत पुर्याउने छ । तराई क्षेत्रका दक्षिणी भेगमा बसोबास गर्ने जनतालाई आफैले लगाएर हुर्काएको रुख विरुवाबाट वन पैदावारको उत्पादन तथा वन क्षेत्र एवम् यसको उत्पादकत्व वढाउन र वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको दीर्घकालीन सोच "समृद्धिका लागि वन" प्राप्तिका लागि समेत यो कार्यक्रमले टेवा पुर्याउनेछ ।

वन दशक कार्यक्रम अन्तर्गत यस वर्षको लागि **"एक घर एक रुख, एक गाँउ एक वन, एक नगर अनेक उद्यान"** को नारा तय भएकोमा सोही वमोजिम वन दशक कार्यक्रम तर्जुमा भई वन विभाग तथा अन्तर्गतका जिल्ला वन कार्यालय मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन भईरहेको छ । साथै यसलाई वि.सं.२०८० सम्म निरन्तरता दिइने छ । यो कार्यक्रम सहकारी, सामुदायिक तथा निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गरी कार्यान्वयन गर्दा वनजन्य उत्पादनमा वृद्धि, रोजगारी सिर्जना एवम् स्थानीय समुदायको जीविकोपार्जन सुधार तथा हरियाली प्रवर्द्धन हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

वन दशक कार्यक्रमले निजी वन प्रबर्द्धनलाई विशेष जोड दिइएको छ । निजी वन संजाल गठन गरि निजी वन दर्ता गर्न विशेष प्रोत्साहन कार्यक्रम लागु गरिएको छ । भविष्यमा निजी वन धनीलाई प्रोत्साहन गर्ने, निजी वन उद्यम स्थापना र निजी वनको वन पैदावार सघन रुपले विक्री वितरण गर्न कार्यविधी तयार गर्ने सोच यस कार्यक्रमको रहेको छ ।

वन दशक कार्यक्रमका लक्ष्यहरु

- तराई ,चुरे तथा पहाड क्षेत्रका निजी, सार्वजनिक २६००० हेक्टर वन क्षेत्रमा पुनरोत्पादन संरक्षण तथा वृक्षारोपण गर्ने ।
- २ लाख हेक्टर वन क्षेत्रमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन गर्ने ।
- निजी वन क्षेत्रको विकासमा कम्तिमा ३ गुणा वृद्धि गर्ने ।
- कूल क्षेत्रफलको २५ प्रतिशत भाग संरक्षित वन व्यवस्थापन प्रणाली भित्र ल्याउने ।
- वन डढेलो नियन्त्रणमा ९० प्रतिशत कमी ल्याउने ।
- हरेक एक गाविसमा एक वन डढेलो नियन्त्रण दस्ता गठन गर्ने ।
- हरेक जिल्लामा कम्तीमा ५।५ चरिचरण मुक्त वन क्षेत्रहरु वनाउने ।
- थप १० Biological Corridor (जैविक मार्ग) को पहिचान, पुर्नस्थापना तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- अतिक्रमण भएका वन क्षेत्र मध्ये कम्तिमा ५० प्रतिशत वन क्षेत्रको अतिक्रमण हटाई पुर्नस्थापना गर्ने ।
- कम्तीमा १० नगर क्षेत्रमा नगर उद्यान स्थापना गर्ने ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन वाट कम्तिमा १ लाख हरित रोजगारी सिर्जना गर्ने ।
- वन उद्यम, दिगो वन व्यवस्थापन, कृषि वन सम्वन्धी सीपमुलक तालिम ५०० वटा संचालन गरी कम्तीमा १०,००० अतिरिक्त दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने ।

वन दशक कार्यक्रम लागु भएका जिल्लाहरु

- वन दशक कार्यक्रम मुलुकभर लागू भएको हो ।
- आ.व. २०७१।०७२ मा यो कार्यक्रम पूर्वी तराईका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा, सप्तरी, सुनसरी, मोरङ र झापामा गरी ११ जिल्लामा सघन रुपमा लागु गरिएको छ
- यस आर्थिक वर्षमा नेपालका ५८ नगरपालिकाहरुमा **"एक नगर अनेक उद्यान कार्यक्रम"** लागू गरिएको छ ।
- जडिवुटि प्रवर्धन कार्यक्रम अन्तर्गत काभ्रेमा वोधिचित्त लौठ सल्ला, धनकुटा, भोजपुर, संखुवासभा, पांचथर र तेह्रथुममा रुद्राक्ष, पाल्पामा तेजपात, पर्वतमा लप्सी, सल्यान, रोल्पा, रुकुममा टिमुर र कास्कीमा श्रीखण्ड आदि रोपण गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।
- आगामी आर्थिक वर्षवाट क्रमशः अन्य बांकी जिल्ला तथा नगरपालिकाहरुमा समेत वन दशक कार्यक्रम विस्तार गरिनेछ।

वन दशक कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन संचालित प्रमुख क्रियाकलापहरु

जि.व.का. मोरङमा सामाजिक परिचालकहरु वन दशक कार्यक्रमको प्रचार प्रसार गर्न प्रस्थान गर्दै